

Samtaler fremmer forståelsen.

Dansk kulturdiplomati i Mellemøsten

Temanummer: Kulturdiplomati

Denne artikel diskuterer, hvad kulturdiplomati er – gennem eksempler fra fire års praksis i Egypten fra starten af 2011 til udgangen af 2014. Der opstår spændinger, når man bruger kultur som element i diplomatiet. Diplomati handler om varetagelse af statens interesser overfor andre stater. Det kræver troværdig stringens og entydighed. Kultur derimod rummer samfundets mangfoldighed af synspunkter, identiteter og udtryk. Hvis kultur skal indgå produktivt i den diplomatiske praksis, stiller det krav til diplomatiet om mod og dømmekraft til at give plads til de mangfoldige kulturelle synspunkter og udtryksformer.

Ellers vil den kulturelle indsats blive reduceret til utroværdig propaganda og vil derfor være uden virkning. Kulturdiplomatiets vigtigste formål er gensidig læring, som kan bidrage til positiv udvikling for alle parter i udvekslingen – men vil også være præget af en stor opmærksomhed overfor skjulte motiver bag indsatsen. Små lande som Danmark, der ikke har styrken til økonomisk og/eller militært pres, kan imødegå eventuelle mistanker om manipulation. Derfor er mulighederne for en åben udveksling af kultur større for os end for stormagterne.

Baggrunden for denne tekst er mit arbejde igennem fire år som direktør for Det Dansk Egyptiske Dialog Institut i Kairo (DEDI), en mellemstatslig dansk-egyptisk organisation med en paritetisk sammensat bestyrelse udpeget af de to udenrigsministre. Jeg startede den 15. januar 2011, 10 dage før demonstrationerne mod Egyptens præsident gennem 30 år, Hosni Mubarak, begyndte. Efter 18 dages demonstrationer gik præsidenten af den 11. februar om aftenen. I løbet af de følgende fire år havde Egypten fire statsoverhoveder og tre forfatninger – og en omfattende dialog nationalt såvel som i resten af verden om det arabiske forår, demokrati, udvikling, kulturudveksling og sikkerhed, som dialoginstituttet gik ind i efter bedste evne. Min baggrund for det var mit arbejde med folkeoplysning med særligt fokus på demokrati i den danske folkehøjskole, bl.a. som forstander for Borups Højskole fra 1989-2000 og i Det Internationale Akademi for Uddannelse og Demokrati fra 2001 – og min faglige baggrund som magister i Kultursociologi.

Begrebet kulturdiplomati indeholder pænt store spændinger. Diplomati er varetagelse af statens interesser overfor andre lande. Kultur er et mere komplekst begreb, som relaterer til dét, der forbinder et samfund, hvordan samfundet forstår sig selv og, de måder man lever sammen på i samfundet. Samtidig er kultur mangfoldigt og modsætningsfyldt – i ethvert samfund er der mange forskellige strømninger og opfattelser af, hvad der er godt. Den diplomatiske interessevaretagelse bør i sit udgangspunkt være sammenhængende og troværdig. Stater har økonomiske, sikkerhedspolitiske, geopolitiske interesser – som kan afvejes i den diplomatiske interaktion mellem staterne. Men når kultur kommer ind i ligningen, så handler det om at fremme statens interesser

JAKOB ERLE

Direktør,
Internationalt Akademi for
Uddannelse og Demokrati,
je@iaed.info

gennem den tiltrækning og sympati, der er for det samfund, som staten repræsenterer. Hvis denne virkelighed redigeres for meget, hvis mangfoldigheden i den kulturelle sfære skjules, så forsvinder troværdigheden – og så er indsatsen omsonst. Det stiller store krav til det diplomatiske apparats modenhed og dømmekraft at give plads til mangfoldighed og volatilitet i kulturdiplomati. Der er således en iboende konflikt i begrebet.

➤➤ **Når kultur kommer ind i ligningen, så handler det om at fremme statens interesser gennem den tiltrækning og sympati, der er for det samfund, som staten repræsenterer. Hvis denne virkelighed redigeres for meget, hvis mangfoldigheden i den kulturelle sfære skjules, så forsvinder troværdigheden – og så er indsatsen omsonst.**

Mangfoldighed en betingelse i kulturdiplomati

I det følgende vil jeg komme med en række eksempler fra de fire år i DEDI – med den bemærkning, at DEDI ikke er en kulturdiplomati-institution, men udtrykkeligt har dialog som sit formål. Men i kraft af sin status som mellemstatslig viste det sig, at dilemmaerne og konflikterne er fuldtud til stede. Til gengæld giver den mellemstatslige status mange fordele, ikke mindst at organisationen ikke i samme grad som andre er under mistanke for at være udenlandsk indblanding i egyptiske anliggender.

Allerede 19. januar 2011, fire dage efter min ankomst, viste spændingerne sig. Jeg var inviteret til møde med min bestyrelsesformand i det egyptiske Udenrigsministeriums imponerende bygning. En del af samtalen handlede om procedurer for, hvordan de egyptiske myndigheder fik overblik over DEDI's aktiviteter – så det kunne sikres, at de kunne godkendes. Hen imod slutningen af samtalen fik jeg at vide, at jeg skulle huske, at det ikke var en NGO, jeg var blevet direktør for, men en mellemstatslig organisation. Derfor skulle jeg sikre, at alt, hvad der foregik, skulle modsvare de to udenrigsministeriers agendaer. Det udløste et svar fra min side – som var, at DEDI jo var et dialoginstitut, og at opgaven var at skabe rammerne for dialog mellem forskellige synspunkter i Danmark og Egypten – og at uden plads til en mangfoldighed af synspunkter ville vi snart være lukket. Derfor var det ikke tilstrækkeligt kun at udtrykke det officielle danske henholdsvis egyptiske synspunkt. Mit synspunkt blev anerkendt – med den bemærkning, at det jo ikke gav mening at provokere blot for provokationens synspunkt. Det illustrerer den permanente spænding mellem diplomati og kultur. Kulturudveksling kan kun foregå gennem undersøgelse af ofte modstridende holdninger og praksisser, og det kan naturligvis være generende for diplomati og udenrigstjenesternes behov for at være konsistente og troværdige.

Dialogen om "de danske tegninger"

Hvis min læser formoder, at dette ikke er et problem i den mere åbne danske kultur, må jeg desværre skuffe. Et eksempel. I sensommeren 2013 afholdtes Cairo International Bookfair, Mellemøstens største bogmesse. DEDI havde fået en centralt placeret stand, hvor den egyptiske litteraturprofessor Abdul Tawwab Yusuf om fredagen talte om og signerede sin oversættelse af H.C. Andersens eventyr til arabisk, med lange køer af forældre og børn. Vi fik ovenikøbet stor omtale i de egyptiske medier – og gik hjem og var sikre på, at vi havde gjort noget godt. Næste morgen fik jeg så en opringning fra den danske ambassadør, som ville vide, hvad jeg havde foretaget mig i planlægningen af arrangementet med eventyrene. Sagen var, at en egyptisk tabloidavis havde spurgt en af mine egyptiske kolleger, om det med H.C. Andersen var danskerne måde at sige undskyld for tegningerne på. Han havde svaret godt – at der ikke var nogen som helst sammenhæng af den art. Men avisen bragte alligevel en historie om, at det måske var danskernes måde at sige undskyld på. Det var et så stort problem, at det blev et punkt på det næste bestyrelsesmøde, hvor jeg skulle redegøre for, hvilken risikovurdering jeg havde foretaget inden arrangementet. Problemet var, at der var en risiko for, at en af de danske tabloidaviser på baggrund af den egyptiske tabloidavis kunne komme med en historie om, at nu sagde det danske diplomati undskyld for Jyllandspostens tegninger – og det blev anset for at være et stort problem.

Formålet med kulturdiplomati er at give et positivt billede af ens eget land – men også at skabe forståelse for forhold, der opleves som kontroversielle eller direkte forkerte i ens eget land. Her var tegningerne et opmærksomhedspunkt for mig. Jeg havde forberedt mig, bl.a. ved at have billeder af alle de 12 tegninger fra Jyllandsposten på min computer. Tegningerne bliver opfattet meget forskelligt, i Danmark hedder de ofte Muhammedtegningerne, i Egypten kaldes de for de danske tegninger. Men de fleste af de mennesker, der har meninger om dem, har aldrig set dem. Det er ellers interessant. Hvis man ser på de faktiske tegninger, er flere af dem mere kritiske overfor Jyllandsposten end overfor Muhammed. Men mit beredskab blev stort set ikke brugt, i den første lange periode blev de ikke nævnt. Jeg formodede, at det var, fordi de var fortrængt af den store kamp om transformation af det egyptiske samfund, som begyndte 25. januar 2011, og af tidens gang. Men jeg fandt ud af, at jeg tog fejl. Sent i 2012 var jeg på besøg hos en NGO, som tog sig af mennesker med langtidsskader efter demonstrationerne i januar-februar 2011. Det var folk med øjenskader, hundreder af skudsår fra hagl på kroppen, skader efter gummikugler. De havde demonstreret mod Mubarak og for demokrati – og nu var de invaliderede og uden hjælp. NGO'en indsamlede penge til behandling og hjælp til overlevelse, den varetog behandling på stedet og fungerede som opholdssted for disse personer. Efter en præsentation fik jeg mulighed for en længere dialog med en større gruppe, og på et tidspunkt spurgte en af deltagerne kritisk til de danske tegninger – "hvorfors er det nødvendigt for danskerne at fornærme muslimer?" Jeg fortalte om baggrunden for, at tegningerne blev offentliggjort, om holdningerne til ytringsfrihed – og om de meget

forskellige holdninger, der er til det i Danmark. Samtalen fortsatte, først om de danske tegninger og ytringsfrihed, senere om alt muligt andet. I pausen efter kom en af de andre deltagere hen til mig og undskyldte for, at hans kollega havde spurgt til tegningerne. Jeg sagde – som sandt var – at det ikke var noget problem for mig. Men han fastholdt, at man ikke burde tale om de danske tegninger, når der var danskere til stede. “Det er et ømt punkt, og det er ikke godt at fokusere på vores indbyrdes konflikter.”

Interkulturel dialog i en politisk kontekst

Kulturdiplomati, eller den interkulturelle dialog, foregår ikke i et forudsætningsløst tomrum, hvor man kan fortælle om, hvor godt der i Danmark. Samtalen starter med det, som man ved eller forestiller sig på begge sider. I Egypten bevidstheden om den storslåede faraoniske fortid og ikke mindst bevidstheden om den europæiske kontrol fra 1879, kampen for egyptisk demokrati i 1920'erne, og processen med de frie officerer fra 1952 til 1956, der fører til et engelsk/fransk/israelsk angreb på Egypten. Og samtidig vidt forskellige forståelser såvel i Danmark som i Egypten. Forudsætningen for en fornuftig samtale er at lytte godt efter og prøve at forstå hovedfortællingen fra den anden side, men også at kende den mangfoldighed der er til stede i ethvert samfund. Men det gælder også den anden vej. Dem, vi har dialog med, ved udmærket, at der er en mangfoldighed, af synspunkter og holdninger i det danske samfund, og hvis man ikke kan eller vil præsentere det, mister man troværdighed.

 Dem, vi har dialog med, ved udmærket, at der er en mangfoldighed af synspunkter og holdninger i det danske samfund, og hvis man ikke kan eller vil præsentere det, mister man troværdighed.

I april 2011, hvor forberedelserne til kampagnen op til parlamentsvalget senere på året var i fuld gang, var DEDI gået ind for fulde sejl med at hjælpe partierne. Egypten havde etablerede partier og politiske kræfter som f.eks. det liberale Wafd, som oprindeligt var hovedkraften i kampen for uafhængighed af englænderne i 1920'erne – og som var tæt forbundet med den demokratiske forfatning fra 1923. På den islamistiske side var hovedkraften det muslimske broderskab, som blev stiftet i 1928 – og som havde levet i delvis illegalitet. Og så var der en stor gruppe helt nye partier, som etablerede sig med baggrund i den folkelige opstand, med vidt forskellige retninger fra fundamentalistiske salafister til forskellige liberale partier og socialister af flere afskygninger. En af hovedindsatserne fra DEDI var en serie repræsentative opinionsundersøgelser, som blev udarbejdet i samarbejde med den halvstatslige tænketank AC-PSS (Ahrām Centre for Political and Strategic Studies) med brug af udtræk af befolkningen fra CAPMAS, Egyptens sidestykke til Danmarks Statistik. Det gav partierne mulighed for at forstå vælgernes præferencer – opdelt på geografi, alder, køn, erhverv mm. Det blev et meget værdsat redskab for partierne.

I modsætning til NDI og IRI med udgangspunkt i USA, som også arbejdede med opinionsundersøgelser, og som viderebragte deres resultater til hvert parti ét ad gangen, valgte vi altid at give fælles orienteringer, hvor vi inviterede alle partier. Den begrundelse, vi gav for det, var, at partierne naturligvis var konkurrenter om stemmer og magt, hvilket er et nulsumsspil, men at de også var kolleger og partnere. De havde samme formål, et godt og stærkt Egypten, og de ville muligvis skulle indgå i alliancer med hinanden. Det viste sig at være fornuftigt – i efteråret 2011 blev NDI og IRI lukket ned og anklaget for at være udenlandsk intervention i interne anliggender i Egypten. DEDIs aktiviteter fortsatte uhindret – og en vigtig årsag har været, at alle kunne se, at der var lige adgang til resultaterne af arbejdet for dem, der var interesserede. Det var det muslimske broderskab ikke i starten, de mente (måske med rette), at de selv havde adgang til den nødvendige information. Politiske opinionsundersøgelser havde ikke været lovlige i Egypten tidligere (og nu er de blevet forbudt igen), men der havde været private undersøgelser gennemført af styret, og de muslimske brødre havde deres egne ulovlige undersøgelser. Men efterhånden kom også det muslimske broderskab med, måske mest for at vide, hvad der foregik.

En af de andre aktiviteter i samarbejdet med partierne var en serie arrangementer om brug af medier i forbindelse med valgkampe med danske og hollandske praktikere og eksperter – også her med alle partier inviteret. Ved starten af det første arrangement i forsommeren 2011 var jeg ved at byde velkommen – og blev afbrudt af en af deltagerne: “Inden vi går i gang, vil jeg gerne have en forklaring på, hvorfor den danske stat og danske skatteydere betaler for dette arrangement!” Det var helt tydeligt en henvisning til risikoen for udenlandsk indblanding i udviklingen i Egypten, med den århundreder gamle historie om interventioner, siden Napoleon Bonapartes erobring af Egypten i 1798 som starten på især fransk og britisk indblanding som back story. Jeg blev taget lidt på sengen, men svarede nogenlunde på følgende måde: “Jeg kan ikke give det fuldstændige svar på hvorfor, men her er mine tanker om, hvorfor Danmark finansierer dette. Danmark er et lille land i det nordvestlige Europa. Vi er et af verdens rigeste lande pr. indbygger, og det er vi i kraft af handel og produktion af avancerede produkter med højt vidensindhold. Vi har ikke råstoffer i noget særligt omfang – og heller ikke nævneværdig militær magt. Vi har en meget stor import og eksport og en af de mest åbne økonomier i verden. Derfor er det afgørende for os, at vi kan indgå i økonomisk udveksling baseret på stærke regler og uden korrupsion og lignende. Baseret på det vil det være rigtig godt for Danmark, hvis Egypten bliver mere demokratisk, med en transparent økonomi – og det kan kun ske, hvis det egyptiske samfund fungerer for egypterne.” Det blev åbenbart godt taget – og vi afholdt et vellykket seminar med omkring 50 tilfredse deltagere fra de forskellige partier.

Uanset hvilken aktivitet man udfører, hvad enten man kalder det kulturdiplomati, dialog eller noget helt tredje, vil dem vi henvender os til være optaget af at forstå vores motiver og interesser. Hvad er det, de bruger deres kostbare tid til – og er det noget, de får fordel af, eller noget, hvor gevinsten alene ligger

hos afsenderen. I det sidste tilfælde kommer afsenderens indsats ikke til at vare længe.

Promovering af den danske samfundsmodel gennem kulturdiplomati

I forbindelse med debatterne om Egyptens fremtid opstod der en naturlig interesse for det danske velfærdssamfunds forskellige institutioner, sundhedsvæsen, socialforsorg, uddannelse mm. Vi indledte et samarbejde med den uafhængige tænketank Arab Forum for Alternatives, som identificerede unge forskere, som blev udvalgt, så de tilsammen gav en faglig og politisk mangfoldighed. DEDI identificerede danske og tyske samarbejdspartnere, som denne delegation besøgte og interviewede om, hvordan de danske og tyske institutioner var indrettede, og hvad fordele og ulemper var. Deres opgave var så at tænke over, hvad der ville give mening i den egyptiske kontekst – og hvordan en egyptisk indsats kunne være. Planen var, at det skulle være en del af et udviklingsarbejde, som kunne præsenteres for det egyptiske parlament. Det kom der en række meget interessante artikler ud af med forslag til reformering og udvikling af de egyptiske institutioner.

Der er sympati for den nordiske samfundsmodel i mange dele af det egyptiske samfund, men begrænset viden om, hvordan det konkret fungerer. Derfor var det nyttigt at gøre det konkret – og endnu mere at gennemtænke, hvilke dele der kunne give mening i en egyptisk kontekst.

På et tidspunkt i det tidlige forår 2013 – mens Mohammad Morsi endnu var præsident – diskuterede man en ny mere restriktiv NGO-lov i Egypten. Styret ønskede en lov, som gjorde, at staten fik mere kontrol med NGO'erne, ikke mindst dem som var udenlandsk finansieret. Og man ville også have fuld statslig kontrol med bevillinger fra udlandet til organisationer i Egypten. Der blev afholdt en del møder mellem alle mulige typer egyptiske civilsamfundsorganisationer – fra sekulære menneskeretsorganisationer til islamiske velgørende fonde. Jeg blev inviteret til et af disse møder og lyttede interesseret. På et tidspunkt blev jeg spurgt, hvad jeg tænkte om forslaget til NGO-lov. Jeg måtte svare, at det kunne jeg som direktør for en dansk-egyptisk mellemstatslig organisation ikke have en mening om. Til gengæld kunne jeg til oplysning fortælle om, hvordan det var i Danmark. Der er ikke nogen NGO-lov – udover Grundloven, som sikrer princippet om foreningsfrihed. Derudover gælder de regler, der gælder alle andre organisationer, om at man holder lovene, sørger for at eventuelle medarbejdere betaler skat osv. Efter en kort stilhed spurgte en af de andre deltagere om, hvad der skete, hvis udenlandske organisationer betalte til organisationer i det danske civilsamfund, om det var lovligt. Da jeg ikke vidste det, lovede jeg at undersøge og svare senere. Jeg blev hjulpet af internet og google, hvor jeg fandt en sag fra Århus, hvor en forening, der ville oprette en moske, havde fået midler fra organisationer i den arabiske verden. Dansk Folkeparti var utilfredse med denne udenlandske indblanding i Danmark og havde rejst det i Folketinget, men var blevet afvist af samtlige andre

partier. Det kunne jeg så fortælle tilbage til den egyptiske civilsamfundsfor-samling. Man skal regne med, at ens fortælling bliver trykprøvet, og de prin-cipper, man ønsker, at de andre skal holde, må svare til dem, der findes i ens eget samfund. Ellers er det ikke troværdigt.

Kulturdiplomati handler ikke om selvbekræftelse

Den 27. februar 2012 var jeg inviteret af formanden for Trykkefrihedsselska-bet Lars Hedegaard til at diskutere “status for det arabiske forår” – sammen med Pernille Bramming og Kasper Støvring. Det var efter det egyptiske par-lamentsvalg, hvor Friheds- og Retfærdighedspartiet, det muslimske broder-skabs parti, var blevet klart størst, og hvor de sammen med de salafistiske par-tier havde et endog meget klart flertal i parlamentets underhus. Forsamlingen i Trykkefrihedsselskabet var stærkt bekymrede for den “islamiske vinter”, som de forudså komme, med Egypten som en ny islamisk pol, parallelt med Iran ef-ter 1979. Kasper Støvring betonedede, at det ikke gav mening, at vi i den vestlige verden prøvede at støtte indførelsen af demokrati i den arabiske verden, fordi de kulturelle forskelle er så store, at det ikke kan lade sig gøre. Nederlaget for Mubarak, mente Støvring ikke, var i Vestens interesse – han mente, at vi burde foretrække tilregnelige diktatorer frem for islamisk demokrati. Og så brugte han en del tid på at referere en undersøgelse som PEW-research havde lavet, som bl.a. kunne fortælle, at et stort flertal af egypterne mener, at kvinder, som er deres mand utro, bør stenes, som argument imod det fornuftige i at have demokrati i Egypten. I pausen kom en ung studerende hen til mig og spurgte, hvordan det kunne være, at jeg ikke var imod steningerne i Egypten. Da jeg spurgte ham, hvor mange han mente, der var, sagde han omkring 10.000 om året, jeg fulgte op med at spørge, hvor han havde det fra, og svaret var, at det var hans fornemmelse. Han spurgte så, hvor mange jeg troede, det var. Ingen var mit svar – jeg havde aldrig hørt om nogen tilfælde og var overbevist om, at det ville komme frem, hvis det faktisk fandt sted. Det er afgørende at forholde sig til fakta, til deres kontekst og til den mangfoldighed, der er til stede, når man bedriver kulturdiplomati, eller hvad man ellers vil kalde det. Jeg betvivler ikke, at PEW har gennemført en undersøgelse, som har en systematisk meto-dik – og at der er mennesker, der har svaret, som PEW skriver. Men vi kender ikke måden, der er spurgt på – og heller ikke sammenhængen (eller mang-lende samme) mellem svarene og handlingerne. Såvel i forhold til det sam-fund, vi møder, som i forhold til vort eget er vi altid nødt til at være grundige og konkrete og villige til at lytte til andres måske provokerende synspunkter, ellers ender vi i en selvbekræftelse, som underminerer den troværdighed, der er afgørende for en positiv udveksling.

Det er afgørende at forholde sig til fakta, til deres kontekst og til den mangfoldighed, der er til stede, når man bedriver kulturdiplomati

17.-18. marts 2012 arrangerede DEDI en konference om feminisme og islam sammen med den egyptiske organisation Women and Memory Forum og danske KVINFO. En lang række forskere fra hele verden kom med forskellige perspektiver på kvinders stilling i Islam – og mulighederne for en islamisk feminisme. Det var bestemt kontroversielt for nogen – bl.a. for de muslimske søstre – det muslimske broderskabs kvindeorganisation. Der blev diskuteret alt muligt – en af de kvindelige forskere havde f.eks. det standpunkt, at kravet om tildækning af håret med slør eller andet var en misforståelse. Den måde tildækningskravet skal forstås på mente hun, var et oprindeligt krav om tildækning af brysterne – og forestillingen om tildækning af hår var en senere fejlagtig tolkning. Det udløste en del diskussion mellem de forskellige eksperter. Om formiddagen på anden dag før den store afsluttende debat om eftermiddagen dukkede flere og flere yngre velklædte mænd op blandt publikum og begyndte at stille spørgsmål om, hvorfor kvinder udtalte sig – nogen af dem krævede, at rigtige eksperter skulle tale i stedet, og det kunne kun være mænd. Stemningen blev mere og mere anspændt, og jeg var ret nervøs for, hvordan det skulle ende. Efter frokost startede den afsluttende debat, og midt i indledningen gik døren op, og to mænd kom ind. Den ene var Saad Eddin Ibrahim, som støttede sig til sin stok. Han var professor i sociologi på AUC, det amerikanske universitet i Kairo, og er kendt som en af de mest fremtrædende repræsentanter for civilsamfundet i Egypten. Han havde arbejdet for menneskerettigheder i mange år, og i år 2000 blev han idømt syv års fængsel for at bagtale Egypten i udlandet, bl.a. fordi han havde modtaget støtte fra EU til monitorering af valget i 2000. Den anden kendte jeg ikke, en stor mand med langt skæg, i hvid dragt og hækket hovedbeklædning, som pegede i retning af en traditionel islamist. Ordstyreren bød dem velkommen og spurgte straks, om professoren havde lyst til at sige noget til forsamlingen. Saad Eddin fik mikrofonen, og efter nogle få bemærkninger sagde han, at det var mere interessant at høre, hvad hans "prison buddy" havde at sige. Mikrofonen gik over til den hvidklædte mand, som startede med at introducere sig selv som en, der havde kæmpet i Libanon, Tjetjenien og Afghanistan, og som kendte Osama bin Laden derfra. Hjemkommet til Egypten var han blevet fængslet og havde tilbragt nogle år sammen med professoren der. Jeg blev mere og mere nervøs. Han talte videre om vigtigheden af samarbejde mellem kønnene og understøttede vores dagsorden om en åben diskussion af kvinders rettigheder – og initiativet som helhed. Efter hans indlæg fortsatte debatten som planlagt – og de unge mænd forstummede fuldstændigt, til den dag i dag ved vi ikke hvem de var. Barbra Ibrahim, som er en fremtrædende amerikanskfødt sociolog og grundlægger af Gerhart Center for Philanthropy ved AUC, var med på konferencen og havde åbenbart ringet til sin mand Saad Eddin og spurgt, om han ikke kunne hjælpe. Han havde brugt sine år i fængslet på at diskutere menneskerettigheder og samfundsændringer med sine medfanger, hvoraf en del var fængslede jihadistere – og havde tydeligvis lykkedes med at overbevise om, at fredelige og inkluderende forandringsprocesser var vejen frem. Vi fik hjælp fra en fuldstændig uventet side, og jeg er ikke sikker på, at jeg havde haft modet til at tage imod den, hvis jeg var blevet spurgt på forhånd. Men

det fortæller mig, at hvis vi vil have kulturel forandring – hvad der jo må være kulturdiplomatiets egentlige formål – så er der meget at vinde ved at lytte til de forskellige stemmer, der er til stede.

Allerede fra marts 2011 arrangerede vi en del besøg af danske politikere fra alle partier, som mødtes med repræsentanter for hele det brede spektrum af egyptiske partier og bevægelser – for at forstå deres synspunkter og behov og for at udtrykke støtte til demokratiseringen. I marts 2011 havde vi besøg af Emilie Turunen fra EU-Parlamentet og Villy Søvndal, som var ved at positionere sit parti til at gå i regering i Danmark senere på året. Vi arrangerede besøg på Tahrir-pladsen, så der kunne komme fine fotos hjem til medierne, men også diskussioner med egyptiske aktører. Vi arrangerede møder med den fremtrædende og meget indsigtsfulde menneskeretsforkæmper, Hossam Bahgat, og med repræsentanter for de politiske bevægelser bag demonstrationerne mod Mubarak. Her opstod der nogen diskussion, hvor Søvndals rådgivere var optaget af, at der ikke skulle være møder mellem Søvndal og repræsentanter for politisk islamisme. Det kunne se dårligt ud i de danske medier. Det er måske naturligt i forhold til professionel politiske kommunikation, men den form for koreograferet virkelighed er i bedste fald lige gyldig i forhold til en kulturdiplomatisk indsats.

Midt i februar 2011 lykkedes det DEDI at skabe et samarbejde mellem Al Masry Al Youm (Egypten I Dag), Egyptens største avis og Jyllandsposten. AMAY, som var uafhængig og liberalt orienteret, havde i de foregående år været en kritisk stemme i det egyptiske mediebillede. De havde bl.a. ugentligt bragt en klumme af den berømte forfatter, Alaa al Aswany, som skrev om udfordringer i Egypten – og som hver uge sluttede med: “Demokrati er svaret”. I forbindelse med opstanden mod Mubarak og ugerne efter, bragte de et væld af indlæg fra alle politiske strømninger i Egypten. Liberale stemmer, socialister, islamister, salafister, tilhængere af det gamle styre, tilhængere af militæret. Der var ikke den stemme i den intense og mangfoldige diskussion om landets fremtid, som ikke var repræsenteret. Vi fik den ide, at det kunne nuancere den danske forståelse af Egypten, hvis denne diskussion blev tilgængelig i Danmark. Vi kontaktede Jyllandspostens chefredaktør, som umiddelbart fandt dette interessant. DEDI udvalgte et repræsentativt udvalg af de mest interessante artikler og fik dem oversat. De blev bragt i en daglig helside i Jyllandsposten – med Al Masry al Youms forsidelogo på toppen af siden. Det var godt for alle parter. Den danske offentlighed fik adgang til en nuanceret kilde til viden om, hvad der var på spil i en historisk proces i et land med betydning for Danmark (tænk blot på Suez-kanalen og Mærsk). Egypten blev repræsenteret på en nuanceret måde. De involverede i Egypten oplevede seriøs interesse, ovenikøbet fra Jyllandsposten, som mest var kendt for de danske tegninger.

Nogle uger tidligere, omkring 1. februar, mens alting var på vippen, ringede min egyptiske bestyrelsesformand til mig fra Udenrigsministeriet. Han var forurologet over demonstrationerne, naturligvis, men ikke mindst over dækningen i den danske og vestlige presse. Han mente, at det absolut ikke kunne

være i dansk og vestlig interesse ikke at støtte præsident Mubarak – som værn mod kaos og islamisme. Han bad derfor om hjælp til introduktion til den danske presse, så han kunne videregive sine synspunkter til den danske offentlighed. Vi sørgede for de relevante kontakter – og han blev interviewet bl.a. i Berlingske Tidende. Samtidig medvirkede jeg på næsten daglig basis med mine vurderinger af udviklingen i forskellige danske medier – og bidrog til forskellige kontakter mellem medier og kilder.

Kulturdiplomati må ikke være propaganda

Hvis kulturdiplomati skal gøre nytte, må der gives plads til en mangfoldighed af synspunkter, bredden af den samfundsmæssige virkelighed må reflekteres – ellers er det ikke troværdigt, og hvis det ikke er troværdigt, er det i bedste fald uvirksomt. Samtidig er det afgørende at forstå, at man taler ind i en lige så mangfoldig virkelighed hos modtagerne, så dét, der formidles, bliver aflæst kritisk og ofte på meget forskellige måder. Det stiller krav om åbenhed og fleksibilitet – og om en ægte interesse og nysgerrighed for det samfund, man opererer i.

➤➤ **Det, at man kommer fra lille Danmark, som ikke er en stor geopolitisk og økonomisk aktør, giver muligheden for at optræde, uden at der er mistanke om alle mulige andre motiver end den frie udveksling af viden, erfaringer og synspunkter. Samtidig er der den umiddelbare sympati for den nordiske samfundsmodel med relativt stor lighed og omsorg for den enkelte. Derfor har en dansk indsats særlige muligheder, der kan aktiveres.**

Der er mange andre og ofte større aktører på feltet. I Egypten var der f.eks. British Council, Goethe Institut, Institut français og de amerikanske Freedom House, NDI, IRI. Her skal man være opmærksom på, at det, at man kommer fra lille Danmark, som ikke er en stor geopolitisk og økonomisk aktør, giver muligheden for at optræde, uden at der er mistanke om alle mulige andre motiver end den frie udveksling af viden, erfaringer og synspunkter. Samtidig er der den umiddelbare sympati for den nordiske samfundsmodel med relativt stor lighed og omsorg for den enkelte. Derfor har en dansk indsats særlige muligheder, der kan aktiveres.

Det, som kan lægge gift for en frugtbar indsats, er det koreograferede, forud bestemte indhold, som ikke rummer ægte interesse for den anden side. Hvis samtalen begrænses for meget af, hvad staten ønsker at fortælle – og ikke ønsker at fortælle – falder troværdigheden, fordi modtagerne som regel er i stand til at afkode det koreograferede budskab som det, det er, propaganda. Det samme gælder, hvis formålet med udvekslingen er at se godt ud derhjemme. Samtidig gælder det, at envejskommunikation keder, især modtageren. Så hvis

man vil noget med sin kulturdiplomatiindsats, skal den gå begge veje, så der, hvor Danmark optræder med sine budskaber om det fantastiske samfund, vi er, der må vi også interessere os for at lytte og bringe virkeligheden fra værtslandet tilbage til Danmark, til oplysning og nytte for danskerne.